

Kniha *Na Drini genocid* (Genocida na Drině) je upravenou verzí autorčiny disertační práce, která nese název *Genocid u istočnoj Bosni 1992. – 1993. godine: srpski politički, vojni i socijalni projekat* (Genocida ve východní Bosně v letech 1992–1993: srbský politický, vojenský a sociální projekt). Práce kombinuje vědecký přístup s osobní zkušeností z východní Bosny let 1992 až 1993, kdy byla dle jejího názoru na zdejším muslimském obyvatelstvu spáchána genocida srbských paravojenskými jednotkami, Jugoslávskou lidovou armádou i místními činiteli Srbské demokratické strany, zatímco podle Mezinárodního soudního dvora (ICJ) se jednalo „pouze“ o zločin proti lidskosti.

Autorka vychází z řady odborných publikací týkajících se výzkumu genocidy, včetně archívních dokumentů Institutu pro výzkum válečných zločinů a zločinů proti lidskosti v Sarajevu (*Institut za istraživanje raznih zločina i zločina protiv čovječnosti*) a zároveň text doplňuje o více než 40 rozhovorů s přeživšími oběťmi. Situaci v Bosně pak srovnává s dalšími projevy genocidního chování, jako byl holocaust, balkánské války, Rwanda, Kambodža, Dárfúr aj. Snaží se přitom najít odpovědi na otázky, co je genocida, kde a proč vzniká, co vypovídá o lidské společnosti a zda jí lze nějakým způsobem zabránit.

První část knihy se věnuje obecně problematice genocidy, vysvětlení pojmů a představení nejvýznamnějších autorů, kteří se genocidou zabývají. Zdůrazňuje přitom, že neexistuje jednotná teoretická koncepce, která by vysvětlovala genocidní chování, ani jednotná definice genocidy. Obecně je v tomto směru za základ považována definice Úmluvy o prevenci a potrestání zločinu genocidy OSN z roku 1948. Druhá část knihy se soustřeďuje na historickou genezi srbských agresivních plánů (nejen) v oblasti Bosny a Hercegoviny. Věnuje se v první řadě problematice Kosova, které hraje zásadní roli v srbských nacionálních programech; porážka Srbska v bitvě na Kosově poli v roce 1389 je stále vnímána coby největší tragédie srbského národa, která musí být „napravena“. Dále představuje tajný spis srbské zahraniční politiky *Načertanije*, jež v roce 1844 vytvořil ministr vnitra a posléze ministr zahraničních věcí Ilija Garašanin. Autorka daný spis považuje za základ velkosrbských myšlenek, tedy ideje o etnicky čistém Velkém Srbsku (které se kontinuálně projevovaly v balkánských válkách, v první a druhé světové válce a na počátku 90. let), jejichž důsledkem byla genocida muslimského obyvatelstva v Bosně a Hercegovině.

V návaznosti na to analyzuje sociální, vojenské i politické faktory, které způsobily genocidu v bosenské válce v letech 1992–1995 v souvislosti s realizací velkosrbského plánu. Autorka zde tvrdí, že Slobodan Milošević využil bosenské Srby, kteří v jeho strategii sehráli podobnou úlohu jako sudetští Němci v roce 1939. Zvláštní pozornost pak věnuje šesti srbským strategickým cílům, přijatým v květnu 1992 na zasedání tzv. Shromáždění srbského národa (*Skupština srpskog naroda*) a vyhlášeným Radovanem Karadžićem, k nimž mimo jiné patří rozdělení Sarajeva na muslimskou a srbskou část, stanovení hranic na řekách Neretva a Uně, zajištění přístupu k moři a odstranění hranice srbských zemí na řece Drině. V rámci zkoumání genocidy ve východní Bosně v letech 1992–1993 se autorka soustředila především na genocidu ve vesnicích Zvornik, Vlasenica, Bratunac, Rogatica, Foča, Višegrad

a Srebrenica. Zdůrazňuje přitom, že i přes shodné metody genocidy lze nalézt v jednotlivých vesnicích specifické aspekty, jimiž se liší od podobných procesů ve světě. Závěrečná část kapitoly je věnována situaci v Srebrenici, kde došlo v roce 1995 k nejrozsáhlejší genocidě muslimského obyvatelstva, k níž přispěla i neschopnost OSN. Genocida neproběhla jako izolovaný akt, ale byla jen kulminací předchozí genocidy, jež začala už v roce 1992. Zmíněna je zde také srbská doktrína „války do vyhlazení“ (*rat do istrebljenja*), již v Bosně prakticovala Jugoslávská lidová armáda (JNA).

Závěrečná kapitola sleduje tzv. osmou fázi genocidy, již je podle klasifikace *The Genocide Watch* její (kolektivní) popírání. Analyzuje způsob, jakým byla genocida reflektována širokými vrstvami srbského obyvatelstva i jejími oběťmi na straně bosenských muslimů. Mimo to je zmíněno také několik Srbů, kteří se na genocidě odmítali podílet a riskovali svůj život proto, aby mohli pomoci bosenskému obyvatelstvu, a naopak několik srbských rodin s „četnickou tradicí“. Autorka zde poukazuje na skutečnost, že k popírání genocidy docházelo ve všech případech, kde k ní došlo, a to nejen v Bosně a Hercegovině.

Kniha je zajímavým pohledem na zločiny bosenských Srbů, k nimž došlo během války v polovině 90. let ve východní části Bosny, jakkoliv obsahuje řadu kontroverzních názorů a nelze ji označit za objektivní.

Iveta Bůžková

A. N. Bykov, Postsovetskoje prostranstvo: strategii integracii i novyje vyzovy globalizacii. Sankt-Peterburg: Aletejja, 2009. 398 s. ISBN 978-5-91419-296-6

Monografie rektora Ruské státní humanitární univerzity zpracovává téma integrace v postsovětském prostoru jako jevu, jehož analýza vychází v zásadě ze dvou paradigmatických pohledů, z nichž první jej vidí jako „novou formu integrace“, která s ohledem na specifiku prostoru nemá ve světě analogii, druhý pak jako „nástroj civilizovaného rozvodu“ (s. 10). Sám pak zdůrazňuje, že ani jeden z nich nenabízí dostatečně přesvědčivé argumenty, a proto je vhodnější dané téma prozkoumat nezávisle na těchto přístupech.

Pro tento svůj záměr zvolil následující postup. Postsovětské integrační procesy rozdělil do tří tematických bloků dle oblastí spolupráce – politické, ekonomické a sociálně-kulturní. Jejich obsah tvoří případové studie jednotlivých integračních organizací. Pro politickou spolupráci se jedná o Společenství nezávislých států (SNS), Svazový stát Ruska a Běloruska (SSRB), a dle mého názoru o poněkud nešťastně zařazenou (viz dále) Organizaci smlouvy kolektivní bezpečnosti (ODKB), neboť ta se zaměřuje na kooperaci především ve vojensko-bezpečnostní oblasti. V ekonomickém bloku představuje Eurasijské ekonomické společenství (EES) a Jednotný ekonomický prostor (JEP). A v oblasti sociální a kulturní spolupráce pak jednotlivá menší uskupení typu fondů či různých mezistátních fór. Stranou tohoto tematického rozdělení stojí kapitola věnovaná „novým regionálním modulům postsovětského prostoru“ (s. 114), která je věnována Šanghajské organizaci pro spolupráci (ŠOS) a uskupení Organizace za demokratický a ekonomický rozvoj a GUAM (původní název GUAM byl odvozen od jmen člen-